

Intäktstak för el passar inte i Sverige

Svensk Dagbladet den 24 februari 2023

Införandet av EU:s intäktstak för elproduktion har dragit ut på tiden. Denna fördröjning har skapat ett politiskt bråk med KU-anmälan av både närings- och finans-ministern som följd. Argumentet är att svenska hushåll kan gå miste om miljarder på grund av onödigt höga elpriser. Men vi menar att Sverige inte har tagit någon egentlig skada och att ett sådant intäktstak inte heller passar Sverige. Tvärtom bör regeringen i framtiden avstyra eller begära undantag från liknande EU-förslag.

EU tog under 2022 en rad beslut för att mildra effekterna av elkrisen. En av dessa åtgärder var ett intäktstak utformat som en tillfällig skatt på övervinster från viss elproduktion. Enligt EU uppstår en övervinst när elproduktion med låga rörliga kostnader, såsom kärnkraft, solkraft och vindkraft, säljer el dyrare än ett referenspris om 180 euro per megawattimme. EU har bestämt sig för att beskatta sådana övervinster genom att elbolagen tvingas att betala tillbaka upp till 100 procent av mellan-skillnaden mellan elpriset och referens-priset för kärnkraft, vindkraft och solkraft. Tanken är att använda dessa skatte-intäkter för att kompensera elkonsumenterna som har drabbats hårt av elkrisen.

Enligt EU skulle intäktstaket införas i hela EU i december 2022, men kommer införas i Sverige först i mars 2023. Därefter ska det avskaffas igen redan den 1 juli i år eftersom EU:s reglering för ändamålet är tillfällig. Men vi menar att intäkts-taket inte behövs i Sverige för att kompensera elkonsumenterna och att det dessutom ökar risken för elbrist.

Under 2022 har en annan av EU:s krisåtgärder varit särskilt viktig för Sverige, nämligen att det tillfälligt varit möjligt att använda så kallade flaskhals-intäkter till att kompensera elkonsumenterna för höga elpriser. Svenska kraftnät fick förra året rekord-intäkter gällande sitt ägande av det svenska transmissions-nätet och sitt delägarande i de överförings-förbindelser som binder Sverige samman med våra grann-länder. Orsaken är att det är nätägarna som erhåller alla vinster av att köpa el billigt i ett elområde och sälja det dyrt i ett annat. Dessa flaskhals-intäkter räckte till för att kompensera hushållen och företagen för de höga elpriserna även utan något intäktstak.

Läget är annorlunda i övriga EU-länder. De flesta har endast ett enda elområde, och därför uppstår inga inhemska flaskhals-intäkter. I vissa länder är delar av transmissions-nätet dessutom privatägt. Därmed finns det knappast något annat land i EU där staten har tjänat så mycket på flaskhalsarna i elnätet som Sverige. Vidare har Sverige haft lägst elpris på elbörsen i EU under 2022. Behovet av elstöd och intäktstak har alltså varit lägre här än i övriga EU-länder.

Huvudproblemet med intäktstaket är att det ökar risken för elbrist. På kort sikt minskar ett sådant tak incitamenten att hålla upp tillgängligheten i kärnkraften och vindkraften. Det kan exempelvis handla om att avisa vindkraftverk eller om att undvika underhåll i kärnkraften när risken för elbrist är förhöjd. Vidare finns det stora mängder värmekraft i malpåse i Sverige, som har stängts ned under de senaste åren på grund av bristfällig lönsamhet. Det går att få in en del av den produktionen med kort varsel om vi hotas av elbrist och höga elpriser. Men om den produktionen drabbas av ett intäktstak,

vilket gäller för värme-kraftverk som eldar biomassa, torv, avfall och råolja-petroleum-produkter, så riskerar man att de stannar i malpåsen.

EU diskuterar nu i sin översyn av elmarknaden att förlänga det tillfälliga intäkts-taket. Vi anser att detta vore en dålig idé, särskilt för Sverige. Som exempel bidrog antagligen effekt-skatten för kärnkraftverk till att kraftverk stängdes i förtid i Sverige. I värsta fall kan ett förlängt intäktstak få en liknande effekt. Det franska elbolaget EDF har exempelvis annonserat att två kärnkraftverk i Storbritannien kan komma att stänga i förtid på grund av den skatt på övervinster i kärnkraftverk och vindkraftverk som nyligen har införts i Storbritannien.

Vidare motverkar ett intäktstak omställningen mot ett klimat-neutralt samhälle genom att bestraffa fossilfri elproduktion med en extraskatt och indirekt belöna utsläpp från den fossil-baserade elproduktion som slipper betala skatten. Centrala delar av EU:s energi-politik riskerar därför motverka varandra. Dessutom ökar den politiska risken på elmarknaden när elbolagen inser att det finns risk att politiker kan införa intäktstak närhelst elpriserna blir smärtsamt höga. Kärnkraft och havsbaserad vindkraft är särskilt kapital-intensiva investeringar. För att kunna räkna hem den typen av investeringar behöver spotpriset på elbörsen stundtals vara väsentligt högre än de rörliga kostnaderna. I annat fall går det inte att täcka de fasta kostnaderna.

Intäktstak på elproduktion med låg rörlig kostnad är helt enkelt dålig energi-politik. Det ökar risken för elbrist, motverkar energi-omställningen och ökar den politiska risken för investerare. Vidare behövs knappast beskattning av övervinster från elproduktion i Sverige. Vid fortsatt energikris kommer sannolikt flaskhals-intäkterna ligga på fortsatt hög nivå, och dessa kan därmed användas för att kompensera konsumenterna vid höga elpriser. Regeringen bör förespråka att EU inte förlänger intäkts-taket och begära undantag från regelverket om så sker. Regeringen bör kort och gott verka för långsiktiga och stabila spelregler som inte slår undan benen på investeringar som behövs för att klara den beslutade energi-omställningen.

Pär Holmberg

Thomas Tangerås